

Norge i Europa

REGJERINGENS STRATEGI
FOR SAMARBEIDET MED EU

2014-2017

UTENRIKSDEPARTEMENTET

Innhold

Innledning.....	2
Hovedprioriteringer	3
Økt konkurransekraft og verdiskaping.....	3
Bedre kvalitet i forskning og utdanning.....	4
En ambisiøs klima- og energipolitikk.....	4
Økt trygghet og sikkerhet.....	5
En helhetlig migrasjonspolitikk	5
Virkemidler	6
Politisk engasjement og samordning.....	6
Åpenhet og debatt	7
Kunnskap.....	7
Samarbeid med EU-land	8

Innledning

Europa er inne i en brytningstid. Globale maktforskyvninger utfordrer europeiske lands rolle og innflytelse. Mange av dem sliter med økonomiske, sosiale og politiske etterdønninger etter finanskrisen. Russlands framferd i Ukraina våren 2014 har vist at prinsipper om rettsstat og demokrati utfordres på vårt eget kontinent.

Svaret på utfordringene er å hegne om våre grunnleggende verdier, hvor individets frihet og ansvar står i sentrum. Slik skapes tillit mellom mennesker – og mellom land. Samspill, ikke nullsumspill, er refleksjonen når Europa skal håndtere global maktforskyvning, økonomiske nedgangstider og militære trusler. Denne refleksjonen er Europas styrke. Finanskrisen har ført til tettere samarbeid mellom EU-landene i den økonomiske politikken. Forhandlinger mellom EU og USA om å etablere verdens største frihandelsområde skal bidra til vekst og arbeidsplasser i møtet med konkurransen fra nye økonomiske stormakter. Den russiske opptreden i sitt nabolag har ført til at den sikkerhets- og utenrikspolitiske dialogen i EU har blitt viktigere. Den har også styrket målsetningen blant EUs medlemsland om økt energipolitisk samarbeid.

Det er bred støtte i det norske folk og på Stortinget for at Norge skal være en del av samspillet i Europa, gjennom EØS, Schengen og andre avtaler vi har inngått med EU. Regjeringens europapolitikk føres innenfor rammene av dette avtaleverket. Vi samarbeider med EU og EUs medlemsland fordi vi deler et felles verdigrunnlag og fordi vi trenger felles løsninger på felles utfordringer. Vi samarbeider fordi det er i vår nasjonale interesse.

EØS-avtalen er bunnplanken i samarbeidet. Avtalen sikrer at Norge får nytte godt av fri bevegelse for personer, varer, tjenester og kapital. Den gir norske bedrifter adgang til et hjemmemarked av 31 land og 500 millioner mennesker. Et felles europeisk regelverk sikrer at de konkurrerer på like vilkår som bedrifter fra EU-land. Slik trygger vi norske arbeidsplasser og norsk velferd. Samtidig gir avtalen vern for forbrukere, felles miljøregler og rettigheter for nordmenn som ønsker å bo, arbeide og studere i et annet europeisk land. EØS-avtalen skaper muligheter for store grupper i samfunnet. Den legger også til rette for samarbeid om samfunnssikkerhet og beredskap. Det er viktig for regjeringen å bidra til at norske rettigheter sikres og norsk deltakelse videreutvikles, innenfor de rammene som settes av Grunnloven og EØS-avtalen selv.

Norge har valgt å samarbeide med våre europeiske partnere på flere områder enn EØS. Gjennom Schengen-avtalen er Norge en del av et felles-europeisk samarbeid om fri grensepassering mellom landene, og vi tar vår del av ansvaret for en felles yttergrense. Passfrihet gjør det lettere for europeere å reise til hverandre og å handle med hverandre. Samtidig åpner vår Schengen-deltakelse for bredt samarbeid mellom justis- og politimyndigheter for å håndtere felles utfordringer. Norge samarbeider også tett med EU om utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål. Vi har ofte sammenfallende syn. Sammen får vi en sterkere stemme internasjonalt.

Europeisk regelverk og politikk er i stadig endring. Det har konsekvenser for Norge. For å kunne påvirke utviklingen må vi vise politisk lederskap, medvirke og delta på de arenaer vi har, gitt begrensningene i vår tilknytning til EU. Vi må ha en åpen og inkluderende europapolitikk. Europapolitikken er et nasjonalt lagarbeid. Strategien for samarbeidet med EU presenterer regjeringens hovedprioriteringer på dette området i perioden 2014-2017, og hvordan vi vil jobbe for å få gjennomslag for våre interesser.

Hovedprioriteringer

Politikk dreier seg om hvordan vi kan sikre fremtiden for de verdier vi tror på og den verdiskaping vi lever av. Dette er utgangspunktet for regjeringens fem hovedprioriteringer i europapolitikken.

Økt konkurransekraft og verdiskaping

Å samhandle i Europa sikrer økonomisk vekst og trygge arbeidsplasser i Norge. Dette er enklere dersom bedrifter, investorer og arbeidstakere kan støtte seg på felles regler som skaper forutsigbarhet for alle på det europeiske markedet. Norske bedrifter som eksporterer til Tyskland, skal ikke møte andre produktkrav enn sine konkurrenter fra EU-landene. Nordmenn som ønsker å jobbe i Nederland, skal være trygge på å få likeverdige arbeidsvilkår som nederlendere og andre EU-borgere. Det samme gjelder for EU-borgere som jobber i Norge. For å sikre likebehandling og styrke vår konkurransekraft vil regjeringen prioritere å gjøre nye EØS-regler gjeldende i Norge så raskt som mulig etter at de innføres i EU.

Når norsk nærings- og arbeidsliv skal konkurrere på det europeiske markedet, holder det ikke bare med felles regler. Vi må også være konkurransedyktige. Norske bedrifter må stadig utvikle nye produkter og bedre produksjonsmåter. For å få dette til vil vi samarbeide nært med EU og EUs medlemsland om nyskaping, forskning og utdanning. Vi vil bedre vilkårene for nærings- og arbeidslivet gjennom å samarbeide om infrastruktur, samferdsel og regelforenkling på europeisk nivå. Vi vil være en pådriver for å utvikle nye løsninger sammen med europeiske partnere og utveksle erfaringer om modernisering, innovasjon og produktivitet i offentlig sektor. Vi vil også bidra til en god forbrukerpolitikk på europeisk nivå. Trygge forbrukere bidrar til verdiskaping og vekst.

Det er i Norges interesse at det indre marked også er et felles arbeidsmarked. At folk er villige til å flytte over landegrensene for å søke jobb, bidrar til sysselsetting og verdiskaping både i Norge og i resten av Europa. Regjeringen vil arbeide for at EØS-borgeres rett til samme arbeidsvilkår som norske arbeidstakere skal respekteres. Vi vil bekjempe sosial dumping og støtte opp om et ordnet arbeidsliv. Vi vil også vurdere arbeidsinnvandringens betydning for innretningen på norske velferdsordninger. Målet er å opprettholde en bærekraftig velferdsstat som sikrer alle EØS-borgere rett til likebehandling.

Bedre kvalitet i forskning og utdanning

Regjeringens ambisjon er at Norge skal bli et av de mest innovative landene i Europa. En stor satsning på forskning, gjennom både offentlig og privat sektor, skal bidra til å legge grunnlaget for fremtidens arbeidsplasser. Norsk arbeidskraft kan aldri bli billigst, så derfor er kunnskap vårt viktigste konkurransefortrinn. Samarbeid på tvers av landegrensene bidrar til økt kvalitet i norsk utdanning og forskning, og til økt verdiskaping og konkurranseevne i norsk næringsliv.

Forskning og utdanning er en viktig del av Norges samarbeid med EU. Norske bidrag til EUs store programmer for forskning og innovasjon, utdanning og kultur vil utgjøre omlag 3,2 milliarder euro (26 milliarder kroner med dagens kurs) perioden 2014-2020. Det er viktig at vår deltakelse i programmene utnyttes på best mulig måte. Vi må sørge for at lærere, studenter, forskere, bedriftsledere og frivillige organisasjoner er godt kjent med mulighetene til å få EU-finansiering til sine prosjekter, og vi må hjelpe norske forskningsmiljøer til å nå opp i konkurransen om midlene. Regjeringen vil legge til rette for at mulighetene som ligger i programsamarbeidet utnyttes på en god måte, blant annet gjennom en egen strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeidet med EU.

En ambisiøs klima- og energipolitikk

Tiltak for å sikre energiforsyningen og bremse klimaendringene står øverst på den europeiske dagsorden. Regjeringen vil være en pådriver sammen med EU for å få i stand en internasjonal juridisk bindende avtale for å redusere utslippene av klimagasser, for å nå målet om å begrense den globale oppvarmingen til to grader. Vi vil bidra til å redusere utslippene i Europa. Handel med utslippskvoter er et viktig virkemiddel for å motivere til omstilling og teknologiutvikling, og regjeringen vil arbeide for at EUs kvotehandelsystem strammes inn slik at det blir dyrere å forurense. Samtidig vil vi oppmuntre til investeringer i forskning, miljøteknologi og infrastruktur. Slik skal vi bidra til å nå målet om et lavutslippssamfunn og skape nye muligheter for norsk næringsliv.

Utbygging av gassrørledninger og kraftkabler mellom land i Europa kan bidra til lavere klimagassutslipp, et mer effektivt energimarked og sikrere energiforsyning. Kraftkabler har fordeler for alle involverte land: Kraftutveksling gir en bedre utnyttelse av kraftsystemene, mer effektiv ressursutnyttelse, økt forsynings-sikkerhet og mulighet for økt integrering av fornybar energi. Investeringer i slik infrastruktur skal være samfunnsøkonomisk lønnsomt.

I overgangen til et lavutslippssamfunn vil vi fremme norsk gass som et alternativ til mer forurensende kull i Europa. Vi vil også støtte utvikling av teknologi for karbonfangst- og lagring. For Norge som stor energieksporthør og deltaker i det indre energimarked gjennom EØS-avtalen er det viktig å bidra til utformingen av EUs energipolitikk.

Økt trygghet og sikkerhet

EUs medlemsland er, ved siden av USA, våre viktigste partnere i utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitikken. Vi deler et felles verdigrunnlag basert på demokrati, menneskerettigheter og rettsstatsprinsipper. Vi deler overbevisningen om at internasjonalt samarbeid skal bygge på folkeretten. Vi har en tett politisk dialog og deltar sammen i sivile kriseoperasjoner. Norge har også deltatt i EUs militære operasjoner. I saker hvor vi har sammenfallende interesser, vil vi samordne posisjoner og tiltak med EU. Slik gir vi større tyngde til vårt felles internasjonale engasjement. Derfor er det i Norges interesse at EU opptrer samlet og lykkes i å utvikle sin felles utenrikspolitikk.

En bedret europeisk evne til krisehåndtering er en styrke for det internasjonale samfunn og for Norge. Derfor vil Norge bidra med styrker på beredskap i EUs innsatsstyrker i 2015. Vi vil delta i aktivt i EUs arbeid for å utvikle og styrke militære kapabiliteter. Slik styrker vi egen og europeisk forsvarsevne, og vår evne til å operere sammen.

Skal vi få bukt med grenseoverskridende organisert kriminalitet, må europeiske land hjelpe hverandre, utveksle informasjon og samordne sin innsats. Regjeringen ønsker derfor å styrke samarbeidet med EU på politi- og strafferettsiden. Målet er å stå bedre rustet i kampen mot nettverkene som organiserer smugling, menneskehandel, vinningskriminalitet og distribusjon av barnepornografi.

Regjeringen er samtidig bevisst på at sikkerhets- og kriminalpolitiske hensyn må balanseres mot hensynet til personvernet. Personvern får stadig større oppmerksomhet i Europa, og regjeringen vil bidra aktivt i arbeidet med nytt regelverk på området.

Regjeringen vil også intensivere samarbeidet med EU om beredskap mot terroranslag, naturkatastrofer og andre alvorlige trusler. Når ulykken er ute, skal det være lett å gi og motta hjelp over landegrensene.

En helhetlig migrasjonspolitikk

Mange ønsker å komme til Europa for å bo og arbeide. Andre ser seg nødt til å flykte hit på grunn av ufred og forfølgelse i hjemlandet. Som deltaker i Schengen-samarbeidet vil Norge arbeide for felles løsninger på de utfordringer migrasjon skaper. Vi skal bidra til at alle land i samarbeidet tar sin del av ansvaret for en effektiv og forsvarlig kontroll av yttergrensen. Samtidig vil vi utveksle erfaringer med andre europeiske land om hvordan vi best kan integrere innvandrere i samfunnet, ikke minst i arbeidslivet.

Vi skal også ta tak i årsakene til at mennesker migrerer. Dette innebærer at vi, sammen med EU, må styrke samarbeidet med de landene migrantene kommer fra og reiser gjennom på vei til Europa. Målet er å fremme menneskerettigheter, demokrati, fred og økonomisk utvikling i disse landene. EUs nabolag er også vårt,

og vi har en felles interesse av at nabolaget er så trygt og stabilt som mulig. Samspillet med EU i Nord-Afrika er et sentralt ledd i utviklingen av en helhetlig norsk middelhavspolitik. Vi støtter opp om EUs naboskapspolitikk, som skal bidra til økonomisk, politisk og sosial utvikling sør og øst for EUs grenser.

Virkemidler

For å få gjennomslag for norske interesser i saker vi prioriterer høyt, vil regjeringen føre en samordnet europapolitikk som bygger på åpenhet, kunnskap og politisk engasjement. Vi vil også styrke samarbeidet med individuelle EU-land.

Politisk engasjement og samordning

Samarbeid med europeiske partnere bidrar til at vi kan gjennomføre regjeringsplattformens prioriteringer og fremme nasjonale interesser. Regjeringen skal bruke den europeiske arenaen for å få gjennomslag for sin politikk. Vi vil engasjere oss tidlig og med tydelige posisjoner når EU er i en tidlig fase av utvikling av nytt regelverk på områder som er viktige for Norge. Sjansene for å få gehør er størst når vi kan bidra til løsninger som er gode både for Norge og Europa.

Statsråden for samordning av EØS-saker og forholdet til EU skal sørge for at regjeringens politikk overfor EU er helhetlig og i tråd med regjeringens overordnede prioriteringer. Statsråden leder Regjeringens europautvalg. Utvalget skal sikre strategisk og tidlig samordning av norske posisjoner i europaspørsmål og norske initiativer overfor EUs institusjoner og medlemsland. I utvalget deltar de statsråder som berøres av sakene som til enhver tid står på dagsordenen.

Hver enkelt statsråd har ansvar for å gjøre Regjeringens europautvalg oppmerksom på EU-saker som er viktige for Norge. De skal tidlig kartlegge konsekvensene for norske interesser av EUs initiativer på sine respektive fagfelt. De skal samarbeide om å formulere en felles posisjon når saker dekker flere statsråders ansvarsområder. Slik kan regjeringen delta på et tidlig tidspunkt i det europeiske ordskiftet, og sette norske representanter i forberedende grupper og ekspertkomiteer i stand til å arbeide ut fra klare politiske føringer.

Statsrådene skal formulere og fremme regjeringens posisjoner overfor EUs medlemsland, Kommisjonen, Den europeiske utenriktjenesten og ikke minst Europaparlamentet, som er en stadig viktigere aktør i utformingen av nytt regelverk. De skal ivareta norske interesser ved å delta på EUs uformelle ministermøter og øvrige møter som våre avtaler med EU åpner for. De skal samarbeide tett med sine kolleger i EUs medlemsland og i de andre EFTA-landene som er medlemmer av EØS, Island og Liechtenstein. Samspillet med nordiske kolleger i europapolitikken er særlig viktig.

Åpenhet og debatt

Europasamarbeidet dreier seg om politikk, og god politikk utvikles gjennom meningsbrytning og debatt. Bedrifter, arbeidslivets parter og andre organisasjoner har tilgang til informasjon og kunnskap gjennom omfattende europeiske nettverk, og står i første linje når nytt EØS-regelverk skal gjennomføres i Norge. Regionalt og kommunalt nivå samarbeider også aktivt med partnere i hele Europa gjennom EUs regionale programmer. Samarbeidet bidrar til erfaringsutveksling med europeiske regioner og tidlig tilgang til politikk som er under utvikling i EU.

Regjeringen vil derfor samarbeide med disse aktørene når vi skal ta stilling til nye felles regler som er under utforming i EU. Dialogen med berørte bransjer og grupper i samfunnet vil bidra til utformingen av norske posisjoner, som igjen vil reflekteres i den norske deltakelsen i de mange ekspertgruppene under Komisjonen og i dialogen med EU-institusjoner og medlemslandene.

Regjeringen vil legge til rette for større politisk engasjement og meningsutveksling om EU- og EØS-saker. Vi vil konsultere Stortingets europautvalg om EU/EØS-saker på et så tidlig tidspunkt som mulig, slik at den politiske debatten om disse sakene i Norge foregår samtidig med debatten i EUs medlemsland. På samme måte vil vi bruke de halvårlige EU/EØS-redegjørelsene til å varsle Stortinget om politikk og regelverk som er under utforming i EU. Regjeringen vil også styrke dialogen med Stortinget gjennom kortfattede meldinger til Stortinget om særlig viktige EU/EØS-saker.

Kunnskap

En meningsfull debatt, både nasjonalt og i Europa, må bygge på kunnskap. Vi trenger kunnskap på flere nivåer, om hvordan EU fungerer, om medlemslandenes politikk og om EUs konkrete initiativer i enkeltsaker som er viktige for oss.

Regjeringen vil støtte opp om norsk europaforskings samarbeid med europeiske miljøer, slik at samfunnet får tilgang til faglige, uavhengige analyser av EUs utvikling og betydningen for Norge. Vi vil også legge til rette for styrket kunnskap om europeisk samarbeid i skolen.

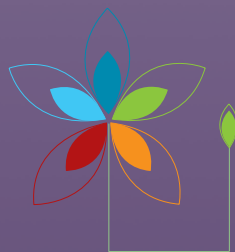
Vi vil bidra til at forvaltningen har god kunnskap om EU og EØS, blant annet gjennom systematisk hospitering for norske tjenestemenn i EUs institusjoner og medlemsland. Dette vil også heve kunnskapen om Norge i EU. Europeiske organ og komiteer er viktige fora for læring for norske tjenestemenn, forskere og eksperter. Kompetansen til norske hospitanter og nasjonale eksperter i EUs institusjoner skal brukes på en målrettet måte når de returnerer til Norge. Regjeringen skal også sørge for at utplassering av spesialutsendinger fra departementene ved den norske EU-delegasjonen i Brussel og andre ambassader i Europa reflekterer norske prioriteringer i europapolitikken. De skal bidra til at vi får den informasjonen vi trenger om diskusjonene i EU, slik at vi raskt kan ta stilling til regelverk som er under utvikling.

Samarbeid med EU-land

EUs medlemsland er viktige samarbeidspartnere i europapolitikken. Regjeringen vil samarbeide mer systematisk med medlemsland av særlig betydning for Norge, ikke minst de nordiske. Til tross for ulik tilknytning til EU deler de nordiske landene grunnleggende interesser knyttet til det indre marked og de overordnede politiske utfordringer Europa står overfor.

De norske ambassadene i Europa spiller en sentral rolle som verktøy for hele sentraladministrasjonen. Ambassadene skal ikke bare samle informasjon om vertslandets synspunkter i aktuelle EU-saker; de skal også formidle norske interesser og søke støtte til norske posisjoner. Det er derfor viktig å rekruttere personell med god europapolitisk kompetanse til europeiske stasjoner.

EØS-midlene er et unikt virkemiddel i Norges samarbeid med mange EU-land. Midlene skal bidra til å redusere økonomiske og sosiale forskjeller i Europa. De skal også være et europapolitisk verktøy for Norge. Regjeringen vil sørge for at EØS-midlene støtter opp om norske politiske prioriteringer og legger grunnlaget for tettere samarbeid med mottakerlandene og EUs institusjoner.

Utgitt av:

Utenriksdepartementet ISBN: 978-82-7177-988-7
Publisert 11. juni 2014 Design: 07 Media Trykk: UD Hustrykkeri